

hominem credit et ipse deus qui
sibi in veteri testamento promi-
ctas offerri precepit. idem de-
us homo natus promittas gen-
tium suo cultui dedicavit. sicut
ad propositum redeat. **Ca. xxi.**
Tercio die quo itaque hi tres re-
ges in bethleem dominum que-
sierunt et adoraverunt et sibi mu-
nera obtulerunt: erat ihesus in
humanitate infans in eta-
te tredecim dierum et in huma-
na persona secundum suam etatem
erat aliquantulum pinguis
et pauper culis pannis usque
ad brachia in presepe et feno
iacuit involutus. Et maria
mater eius prout etiam in alijs
pluribus exemplis et libris re-
peritur erat in persona carno-
sa et aliquantulum fusca et in
conspectu eorum trium regum
tunc pallio blaneo pauper-
culo fuit cooperta quod clausum
ante se manu tenebat sinistra
et eius caput excepta facie pa-
no lineo fuit totaliter circum-
volutum et supra presepe sede-
bat et manu dextera caput in-
fantuli ihesu leuabat. Et post
quam ipsi reges terram ante pre-
sepe et manus infantuli humili-
ter fuerunt osculati: extunc mu-
nera sua infantulo ihesu devo-
te et reuerenter obtulerunt. Et
ipsa munera iuxta caput infan-

tuli et genua sue matris in pre-
sepe deuote posuerunt et quod
de ipsis muneribus postmodum
factum fuerit: inferius audietur.
Erat autem Melchior rex ara-
bum et nubye qui domino au-
rum obtulit tunc minor in per-
sona. Et Balthasar rex godo-
lye et saba qui domino thus
obtulit erat in persona medio-
cris. Ac Jaspas rex tharsis et
infula egyptouille qui domino
mirram obtulit erat in persona
maior et ethiops niger de quo
nulli dubium. Nam inter alia
etiam ait propheta. Coram il-
lo procedent ethiopes et inimici
eius terram lingent. Veniet
ad te qui detrahebant tibi et
adorabunt vestigia pedum tu-
orum. Erant autem hi tres re-
ges et eorum exercitus secundum sta-
turam hominum tunc tempo-
ris reliquorum in personis et
statura multum pusilli. Ita quod
omnis populus mirabatur et
hoc testimonium ipsis perhi-
bit de remotissimis et longin-
quissimis partibus orientis et
fimbis terre illuc peruenisse.
Nam quam tomagis est ver-
sus ortum solis tanto minores
et debiliores ac teneiores nascun-
tur homines. Sed herbe sunt
calidiores et meliores et aroma-
ta nobiliora et meliora existunt.

NB. ✱

14
Et serpentes et huiusmodi vmes
periculosi sunt venenosiore et
longiores et grossiores et omnia
animalia et volatilia siluestria
et domestica sunt maiora et ra-
riora. Nam dicunt indi et alij
hoies qui de partibus orientis in
iberiam et alias circa partes cau-
sa peregrinacionis vel mercimo-
riorum seu delectacionis quoti-
die et frequenter pueniunt quod
in partibus et regnis istorum
trium regum in ortu diei et au-
roria sol cum talia tanto strepi-
tu et fragore ac horribilissimo so-
nitu solari audiat quod nisi
quis sit consuetus nullus pos-
set tolerare. Et ultra illas terras
et partes nascuntur homines im-
mense parui qui pro sonitu fir-
mameti nascuntur surdi et per-
signa emunt et vendunt ac ope-
rantur et sunt homines in tempo-
ralibus multum astuti et ditis-
simi mercatores et tales homi-
nes et complures alij homines ra-
ri ad partes regni iudee syrie
et egypti frequenter perueniunt
de quibus singulariter longum
esset enarrare. Et ut ad propositum
redeat.

Ca. xxij.

Et sciendum prout
etiam est supradictum
quod hi tres reges de reg-
nis eorum complurima ditissima
et nobilissima munera et orna-

menta more regali ad offeren-
dum domino secum sumpserunt
Videlicet omnia ornamenta que
alexander philippi macedo in
caldea india et per fide reliquit
et omnia ornamenta que regi-
na saba in templo salomonis
obtulit et vasa concupiscibilia
de domo regis et templo domi-
ni in iherusalem que per calde-
os et persas in destructione ihe-
rusalem in terram eorum fuerunt
deportata et translata et complu-
ria ornamenta in auro et argen-
to ac gemis et margaritis pre-
ciosis que hi tres reges de ter-
ris eorum ad offerendum do-
mino secum sumpserunt et mag-
nifice detulerunt. Sed cum in
fantulum iherosolimam in presepe et fe-
no positum pauperrime inuene-
runt prout ipsis etiam pasto-
res in via retulerunt et ut dicitur
est quod stella itaque in parietes
ante speluncam qua christus fu-
it natus se dirigerit quod tuguri-
um et spelunca pro splendore et
fulgore steterunt quasi in ca-
mino ignis. Et tunc hi tres re-
ges de dromedaris et equis eo-
rum multimode ornatis descen-
derunt tanto timore et tremore
fuerunt perterriti et concussi quod
de omnibus ditissimis et nobilis-
simis ornamentis que secum
ad offerendum domino detulerunt

ex thesauris suis tunc apertis
nichil nisi quod unicuique se
mel et primum ad manus eius
peruenit recepit. Videlicet mel
chior rex nubye et arabum super
fit triginta denarios aureos et
paruum pomum aureum sicut
manu concludi potuit infantu
lo iherosolymitano deuote obtulit. Quem
sequens Balthasar rex godo
lye et saba thus obtulit sicut
ad manum eius deuenit. Et de
inde Jaspas rex tharsis et in
fule egypti obtulit mirram
lacrimose et tanto terrore erant
hij tres reges perterriti et tam
deuoti ardentis in oblatione
effecti quod ipsi de omnibus ver
bis que tunc beata virgo pro
tulit quasi nihil considerabant
sed quod ad unumquemque re
gem offerentem inclinato ca
pite humiliter omnipotenti deo
gracias egit ac dixit:

Pomum autem aureum
quod videlicet pomum Mel
chior rex nubye et arabum cum
triginta denariis obtulit quo
dam fuit alexandri magni et
non fuit maioris quantitatis
quam totaliter manu concludi po
tuit: mundum significauit quod
ex minimis particulis auri om
nium tributuum mundi et om
nium provinciarum conflare fe
cit et ipsum semper in manu

portauit et velut sua potentia to
tius mundum in manu sua occlusit
Et hoc ipsum pomum aureum
in regione Indie cum alijs di
tissimis ornamentis permansit
quando de paradiso terrestri
reuersus fuit:

Horum trium regum mi
nerum interpretatio et signifi
catio et expositio in multis li
bris est diuersimode exposita
per diuersos doctores et declara
ta. Sed quare Melchior rex
pomum aureum obtulit diui
sim non reperitur ab aliquibus
Nam ipsius pomi rotundi ro
tunditas immensa significa
tio est ipsi soli nota. quia sicut
aliquod rotundum absque pri
ncipio et fine sine speram mu
di concludit vniuersalem et
altitudinem celi et nouissima
inferni sue potentie volubilita
te et velocitate circuit et fines te
re. et quia velut quoddam ro
tundum est mobile: peniten
tia peccatorum signum. Et ex illo te
pore crescente fide christiana et
religione primo in oriente de
inde per imperatores et post hec
per reges peruenit in consuetu
dinem quod huiusmodi signifi
cationibus imperatores et re
ges certis et specialibus tempo
ribus in manibus videntur po
mum aureis in presentem diem.

Ceterum de auro thure et mirra que ipsi tres reges domino obtulerunt plures libri diuersimode loquuntur. Nam aliqui libri continent quod aurum fuisse oblatum ad mare et infanti inopiam subleuandam. Et thus propter fetorem stabuli et mirra ad vermes infanti depellendos. Unde est sciedum quod in omnibus partibus orientis est consuetudinis ut dum soldanus vel aliquis rex christianus vel sarracenus aliquam suam ciuitatem vel villam intrat vel pertransit. Extunc ante omnium domorum ianuas homines thus vel mirram accendunt quous secundum suam facultatem. Et quicumque non facit punitur ut rebellis ad quem magna diligentia adhibetur. Unde thus posico et accensio in oriente significat subiectionem perfectam et debitam obedientiam et assensus et consensus perfectionem in deum vel in ydolum vel in regem in presentem diem. Unde in simile ab antiquo martires non tamen cogebantur adorare ydola quantum ad ponendum et accendendum thus et adhuc sarraceni non requirunt tantum a christianis reuegatis in templis eorum cum ipsis adorare quantum quod thus in templis eorum sub ipsorum

expensis spontanee thura ponant sicut accendant sed ut propositum redeat

Ca. xxiiij.

Iacet omnipotens deus in nostra fragilitate et humilitate ut exinaniret semetipsum pauperimus propter nos fuerit natus tamen his omnibus trium regum muneribus non indiguit ad aliquam inopiam subleuandam quia ipse dixit et omnia facta sunt. Nam pomum aureum oblatum per alexandrum tam potenter congregatum et arroganter conflatum dum ipsum melchior infantulo in bethu obtulit extunc in monito statim fuit in puluerem et fauillam contritum et ad nichilum redactum. Nam sicut in typo lapis sine manibus conscidendum de monte abscessus et statuam horribilem quam nabuchodonosor vidit in somnis commuit et in fauillam contruit et ad nichilum redegit sic ad instar in facto ipse lapis est deus tunc de virgine sine complectentium manibus qui ponit potentes de sede et exaltauit humiles ipsum pomum quod vniuersum significauit mundum sua humilitate in potentie magnitudine in momento oculi contruit et ad nichilum redegit. **C**eterum quod de alijs

trum regū muneribus factuz
fuerit inferius audietur. h̄ vt
ad propositum redeatur.

Postq̄ **Ca. xxiiij.**
ro ip̄i tres reges domi-
num adorassent et sibi
munera obtulissent et om̄ia ad
que de oriente dominuz ques-
uissent gloriose perfecissent:
extunc statim ip̄i tres reges et
eoruz exercit⁹ equi et animalia
et alia eorum iumentā que ibi
dem ex remotissimis et longin-
quissimis finibus terre et oriē-
tis p̄ om̄em viam absq̄ aliq̄
alio potu et pabulo peruenērāt
extunc more suo et mortalium
et humano esurire sitire et dor-
mire ceperunt. Et per totam il-
lam diem in bethleem et alijs
circa locis quieti et solacio se-
derunt et omnibus causaz q̄
re de finib⁹ terre et de extremis
mūdi partibus stella eos mi-
raculose duxerat humiliter di-
xerunt et exposuerunt. **V**t iude-
is maior confusio et gentibus
maioris credulitatis ex iude so-
lacio oriētur. **C**eteruz p̄
ut ait euangelista. Et accepto
in somnis respōsione ad hero-
dem redirent per aliam viam
fuit reuersi in terram suā et ex-
tunc stella que ip̄os pri⁹ p̄ce-
debat vltra non apparuit. **D**z
reuertentes ad terras et ad reg-

na suā humano more hospicia
die ac nocte in via capiebant
et ip̄i tres reges qui ex tribus
vni⁹ et longinquissimis suis
terris et regnis remotissime di-
stantibus miraculose ex inopi-
nato conuenerunt. tūc in vnu
ad terras et ad regna sua in si-
mul redierunt et per om̄es ter-
ras et regiones ac prouincias
per quas olim holofemes cum
suo exercitu et expeditione ab
oriente et caldea transijt et in
iudeam peruenit. **P**er has ter-
ras et vias ip̄i tres reges cum
eorum comitatu et exercitu de
iudea in orientē et caldeam sūt
reuersi et cum tali et tāto exerci-
tu et comitatu et diuersa expedi-
cione p̄ has terras et regiones
ex improviso transierūt q̄ om-
nes homines illaz p̄cium et re-
gionum s̄m auditū antiquū et
relatū putabant holofernē ite-
rato p̄transire et ab om̄ibus vil-
lis et ciuitatibus et vniuersis
populis benignissime sunt re-
cepti in quib⁹ om̄ia que vide-
rāt egerant et audierāt et q̄ ip̄i
acciderāt post egressionē terra-
rū suaz om̄ib⁹ humiliter p̄di-
cabant et ad quecūq̄ loca pue-
nerūt om̄ib⁹ popul⁹ moe regio
benigni et bñficia fuerūt. vñ eo-
rū v̄tutū hūilitatis et meritoꝝ
fama a iudeis in oib⁹ ip̄i terris

16
et prouincijs nunquam potuit ab
oleri et de omnibus cibarijs et
necessarijs que de terris et reg
nis suis secum sumpserant cum
ipsis que eorum exercitui que eo
rum equis animalibus et iuni
tis quousque ad predictum mo
tem uans et ad terras et ad reg
na sua peruenerunt penitus nil
defecit. sed sani et incolumes cum
omnibus suis ad propria sunt re
uerfi. sed viam quam de tribus
regnis eorum in tredecim diebus
stella duce per fecerunt in ipsa
via per biennium in reditu per
ductores et interpretes labori
ose permanserunt ut ipsi et alij
homines scirent distanciam in
ter operatione diuinam et huma
nam. ¶ Ceterum herodes et se
niores ac scribe ipsos per multa
viam fuerunt secuti et vniuer
sam terram per quam transierant
et specialiter tharseses cylicie
qui ceperunt post ipsos decla
re et eorum virtutes et merita pre
dicare. Quare herodes ipse thar
sensibus ex inuidia culpam im
posuit quod ipsos fluvium syler
transire permiserunt eorum na
ues combussit et totam terram
que sub eius fuit potestate per
quam transierant multum destru
xit. ¶ Ceterum herodes seniores
et scribe et iudei ipsos reges fu
erunt secuti. quia ab omnibus

audierant que miraculose per o
nes terras die ac nocte cum mag
na claritate et luce et specialiter
stella duce miraculose in tredec
im diebus absque aliquo impe
dimento transierunt et que labo
riose stella amissa per ductores
et interpretes recesserunt. Na
omnes gentiles et gentes per qua
rum terras et ciuitates et loca ip
si reges et eorum exercitus et co
mitatus in exercitu transierunt
cum maxima admiratione plene
narrare non sufficiebant que mi
raculose die ac nocte per eos et
eorum terras et loca et regio
nes transiissent. et de his om
nibus etiam alij iudei qui in ip
sis terris et locis inter gentiles
habitant dispersi etiam he
rodi et senioribus ac scribis et
alijs vndique iudeis in epistola
et litteris et proprijs personis
oretenus testimonium perhi
bebant et propter talem et tan
tam irreprehensibilem amira
cionem et rem gestam gentiles
scripturas et nativitate domini
ignorantes ipsos tres reges glo
riosos magos appellabant ad
que iudei in terris gentiliu ha
bitantes et alij vbi que terrarum
iudei scripturas et nativitate
domini et eius nativitate locum
scientes ad hoc gentiles vbi que
ex inuidia inuocabant et vndique

ex perfidia confirmabant. Et quia euangelium et natiuitas domini per longa tempora per modum vsq; post ascensionem domini ipsis gentilibus non fuit predicata sed vsq; ad illa tempora alibi in vniuerso mundo permansit ignota sed p̄mū in consuetudinem peruenit et in vsu permansit q̄ ipsi tres reges gloriosi in toto mundo vocati sunt magi in hodiernū diem. ¶ De hijs tribus regibus gloriosis multi libri diuersas continent opiniones quare magi sint vocati. Nam alij libri continent q̄ vocentur magi quasi magis sapientes. Et alij libri dicunt q̄ magi fuerūt malefici sed postmodum ad dominū conuerfi et alij plurimi libri diuersimode expouunt et declarāt quare hijs tres reges magi sint vocati et de hijs declarationibus et omnibus expofitionibus non est necesse. Nam absq; aliquo dubio fuerūt reges maximi et gloriosi et de regnis et terris potentissimi prout ipsorum regna et homines xpiani in hijs habitātes et nati adhuc testantur. Qui exinde in oriente et omnibus partibus vltimarum volunt habere prerogatiuam et habent inter

ceteros et p̄ ceteris xpianis prout inferi? audietur et continet in p̄ntem diē. ¶ Ca. xxv.

Hod tollendum ergo omnine dubium in premissis et extirpandā radicatus iudeorum inexcusabilem inuidiam et perfidiā et ad erudiendam gentium ignorantiam et eorum infirmitatem ad iuuandā et nostrā fidem roborandā omnipotens deus qui sepe est mirabilis in suis factis et in sua maiestate gloriosus omnibus scire voluit que qualis et quanta esset distantia inter operationem diuinā et omnem operationem magicā et humanam. Nam ipsos tres reges cum omnium ipsorum exercitu expeditione et comitatu absq; cibo potu et pabulo in bethleem in tredecim diebus absq; aliquo impedimento de oriente et regnis eorum miraculose cum stella potestate et diuina operatione sua peruenit per quam viā in brennio laboriose vix poterāt perficere per iter p̄tes et ductores operatione humana et ad propria redire et peruenire. Nam si aliqua ars per in vniuersis prosperis affuisset: et in vniuersis eorum laboriosus et aduersus postmodum non defuisset. Sed omnipotens deus hoc natiuitatis sue misterium sepe notū voluit esse populū vniuersū q̄ nomē

17
fuum gloriosum quod prius
vsqz ad nativitate[m] suam t[er]m
modo in iudea latitabat: ipsi
ones gentes trib[us] et populi ab
ortu solis vsqz ad occasu[m] vna
nimiter collaudarent. sed vt
ad p[ro]positu[m] redeat. **Ca. xxvi.**

Dost[er] vero ipsi tres re
ges cum exercitibus
et expeditionibus eo
rum vt dictum est cum maxi
mis laboribus per ductores et
interpretes ad montem v[er]is
victorialem post byenniū per
uenerunt. Extunc capellani in
honorem regis iudeorum nati
que itaqz queherunt et mune[ra]
obtulerunt laboriosissime et di
tissime fieri fecerūt et multimo
de more regio ornauerunt et in
op[er]o quod subtus montes fi
tum fuerat a laboribus itaneis
quieuerunt et ibidem more re
gio per aliquod tēpus solaco
se dederunt et ibidem locum eo
rum sepulture concorditer ele
gerunt. Et deinde singulis an
nis cum alijs eorū regibus et
principibus ibidem conuenire
condixerunt et firmiter p[ro]mise
runt. Vnde post modicu[m] tēp[us]
ōniū terrarū et regnōr[um] eorū
principes et nobiles et honorati
ac vniuersi populi ipsi ibide[m]
obuiauerunt et ad eos vnam
m[od]o cōfluxerunt et ipsos pro

ut decuit sollempnissime recepe
runt et de aduentu eorū multuz
gratulantes et audientes que
et qualia ac quāta p[ro] eos et cū
eis deus esset operatus mirabi
lia. timore et amore obstupue
runt et in maiori reuerentiā et
honore et timore ex h[is] ipsos
habere ceperunt. et sic tunc ipi
tres reges de testamentis eorū
dispositis et ornatis deo gra
as agētes quibus cum omib[us]
suis ad terras et ad regna sua
sani cum gaudio sunt reuerfi
et corporibus nō cordibus ab
inuicem ad tēp[us] h[ab]it[us] sepa
ti et omib[us] popul[is] ea que viderāt
et audierant et ipsis acciderant
humiliter predicabant et in o
mniū eorū terris et templis stel
lam cum infantulo et desup sig
no crucis per omem modum et
formaz prout ipsi apparuit ho
norifice fieri et sculpere fecerūt
ex quibus p[ro]plurimū gentiles
relictis suis erroribus et p[ro]dol
infantem cui ipsi tres reges de
uote munera obtulerūt ipsi ado
rauerunt. Et capellam sup mō
tem v[er]is factam ex longinq[ui]s
finis p[ar]tibus diuersorū homi
nū nationes deuotissime visita
uerunt. Naz postq[ue] ipsi reges
ad p[ro]pria sunt reuerfi omib[us]
hominib[us] humiliores et deu
iores sunt effecti et vniuersaz

terrarum et regionum nationes
in oriente de eorum virtutibus
humilitate et deuotione plene
non sufficiebant enarrare et sic
in laudabili vita et honesta con-
uersatione usque post ascensionem
domini et aduentum beati
thome apostoli laudabiliter
permanerunt. huiusmodi ad propositum
redeatur.

Ca. xxvij.

Post recessum ipsorum
trium regum de beth-
leem quando domino
munera obtulerant: extunc be-
ata virgo maria cum infantu-
lo suo ihesu in tugurio et spelu-
ca in qua natus fuit homo per
modicum tempus permansit.
sed crescente de ipsa et tribus
regibus tam mirabili fama et
extunc de ipso tugurio et spelu-
ca in aliam speluncam subter-
raneanam in rupe factam cum in-
fantulo ihesu metu iudeorum in-
trauit et usque ad diem sue pu-
rificacionis in ea permansit et
latitauit. Et quia prout de curit
vtriusque sexus homines senes
et iuuenes beatam virginem ma-
riam diligebant ipsam et suum
infantulum ihesum in quantum po-
terant diligenter celabant et ip-
sis necessaria quibus indigebant
pie ministrabant. Et ex ea-
dem spelunca in qua beata vir-
go maria itaque cum infantulo

ihesu latitauit postmodum cre-
scente fide christiana facta est ca-
pella et in honore trium regum
et beati nicolai consecrata et vi-
detur per ipsam capellam comu-
nis transitus fuisse et quodam
duas ianuas habuisse. huiusmodi
ianua nunc lapidibus est ob-
structa et in illa capella adhuc
videtur lapis super quem beata
virgo semper sedere consuevit
quando infantulum suum ihesum
lactauit. Et quodam vice ex ca-
su modicum lactis de sua ma-
milla super ipsum lapidem ceci-
dit cuius lactis species super
eundem lapidem in presentem
diem permansit et quanto plus
abraditur: tanto plus accrescit
et tale lac beate marie in quibus
ribus ecclesiis demonstratur
et a peregrinis vndique depor-
tatur et postquam beata virgo cum
infantulo ihesu de spelunca in
qua ihesus fuit natus itaque me-
tu iudeorum eam celeriter et fe-
stinanter exiit et in hanc spe-
luncam subterraneanam de qua di-
ctum est fugit et intrauit. Extunc
camisiam suam et panos quibus
ihesus fuit inuolutus in feno et presepio
pariter inuolutos fuit obli-
ta. Que usque ad tempus venerabi-
lis helene matris constantini p-
ut deo placuit recetes et integri
in eodem loco in presepio permanserunt

Nam iudei ipsū locū quo na-
 t? erat ih̄s ab illo tēpore post
 modum per lōga tempora ex
 inuidia habuerūt pro loco p
 phanato. Fortalego a maledi-
 cto itaqz nec pueros nec p̄coā
 vel gentiles ipsū locū intri-
 re permisērunt a tū terrorem
 semibus a iuuenibus a ōnib?
 incuiebant q̄ ipsū locū n̄
 lus intrare fuit ausus. nām ō
 nē iñtē habuerūt p̄ stamīna-
 to. ¶ Ceterum dū in purifi-
 catione sua beata virgo infan-
 tulum suū ih̄esū sc̄dm legē
 moyh in templo cum turturi-
 bus obtulit a ipsum symeō in
 vlnas suas recepit dicens. Nūc
 dimittis seruū tuum domine
 sc̄dm verbum tuum in pace.
 aē. prout dicit scripturā. Et eo-
 dem tempore tam ipse symeō
 q̄ anna ancilla de ipso infan-
 tulo ih̄esu pluribus iudeis a eo-
 rum sacerdotib? presentib? a
 scribis astantibus plurima p
 phetabant. put dicūt euange-
 lia. Extūc de relacōnibus iude-
 orum qui itaqz tunc aderāt i
 templo fama marie a infantu-
 li ih̄esu de nouo tātū accreuit
 q̄ p̄ iudeis a herode i ip̄a spelū
 cavē in aliquo alio loco beata
 virgo cum suo infantulo diu-
 cius nō potuit latitare a extūc
 prout ait euangelista. Ange-

lus domini apparuit ioseph i
 somnis dicens. surge accipe pu-
 erum a matrem eius a fuge in
 egiptū a esto ibi vsqz dū dicā
 tibi futurum est q̄ herodes q̄
 rat puerū ad perdendum euz.
 qui consurgens accepit puerz
 a matrē eius nocte a secessit
 in egiptum a erat ibi vsqz ad
 obitū herodis aē. Et quomō
 a qualiter beata virgo cum in-
 fantulo ih̄esu in egiptū puene-
 rat a inde redierat in libro de i-
 fancia ih̄esu plenius reperitur.
 Sed per plurima loca multū
 periculosa hominū siluestriū a
 animalium periculofissimorū
 per deserta transierunt a p̄ inf-
 signo in ōnibus locis a vñs p
 quas i exitu a reditu beata ma-
 ria cū infantulo ih̄esu transit:
 adhuc crescunt rose aride que
 vñdīqz rosē de iericho vocant.
 a hñs mulieres sarracene ml-
 tum libenter vtuntur in partu.
 ¶ Ceterz loc? in quo beata v-
 go maria cū infantulo suo ih̄e-
 su itaqz in egipto habitauit.
 distat a bethleem ad duodecī
 dietas per viam per quā beata
 virgo itaqz transiuit a nō ali-
 bi nisi per illam viam crescūt
 ipse rosē de iericho in memoria
 le sempiternuz. a ipsas rosas
 colligunt homines qui ibidem
 badui m̄ vocantur qui de loco

ad locum in ipso deserto cum
pecorib? vagantur et p pane
ipsas vendit in maxima mul
titudine et quantitate homini
b? incolis qui p desertu transe
unt et peregrinis p quos vlti
mus venditur et per mundu de
portatur. ¶ Ceter? locus in q
beata virgo cum infatulo suo
ihesu in egypto p septenniu
vsq; ad obitum herodis habi
tauit: fuit iuxta ciuitates babi
lonia noua et alcharye q nunc
e habitacio soldani et ille ciui
tates modicum distant et sunt
maxie ciuitates. h? alcharye e
maior babilonia et reputatur
maior q septem ville parisienses
Et in ipso loco quo itaq; beata
virgo p septenniu cum infatu
lo ihesu habitauit nunc est or
tu balsami qui no est ad iactu
lapidis magn? et in ipso orto
sunt septem fontes aquar? in q
bus beata virgo infantulu ihe
sum lauare et balneare et sua ve
stimenta et infantuli lauare et
mundare consuevit et ppter ipos
fontes ortus est disperse fit?
et no est murat? nec murus et
crescit et effluit balsam? ex vir
gis qsi rub? et e modicu alior
vlne et in mod? rubi rosar? for
matus et folia eius qsi trifolia
sunt formata et vnusquisq; ru
bus habet custodem specialem

xpianuz aliquē de captiuis sol
dani qui ipsum rubum quasi
corpus suum custodit irrigat
et mundat et in mense marchij
tunc soldanus continue psona
liter est pns in hoc orto et tunc
virge balsami in modu vitis
scinditur et vulneratur et ipse
scissure lombice circūligatur et
subt? lombice et scissuras pua
vascula argentea tunc penduntur
in qb? balsam? p scissuras et
lombice sicut aq? ex vite stillat
et effluit et ex illis vasculis fun
ditur in ampullar? argentea que
ibidem terra vocat? que modi
cu est maior q sextarium vini
possit intrare. Que tunc ex omi
balsamo vix adimplet? et tunc
soldan? recipit donez balsamu
solus. h? cu legat? alicui? regis
ad eu mittetur: ipse dat puu vi
triolu in modu digiti magnu
balsamo plenu et itaq; omi bal
samo extillato soldan? recedit
Et tunc vnusquisq; rubi cu
stos sumit virgas de suo rubo
scissas et ipas in mundissima olla
bulit et balsam? q tunc ex vgis
ebulit sic pignedo supnatat et
tal? balsam? e spissus et vt bixi
ua colorot? Et du aliquis ho
ab equo vel aliqua altitudine
enormiter cadit et int? rupitur
et quassatur et cu illo balsamo
loc? pugitur statim solidatur

19
Et acatrices vulnery cum sunt
coaptate dum cū tali balsamo
perunguntur modicū decetēo
non apparent sed sunt vt alte
ri? carnis et pellis speciei et talē
balsamū custodes ruborū tunc
redūt hominib? et peregrinis
et vndiq? per mundū deportat
Sed in nulla compacone est
tante virtutis et nobilitatis si
cut balsamus qui naturaliter
stillat ex vite. Nam dum talis
balsami gutta in manum po
nitur ipsam penetrat et altera
parte refudat et ille locus i cor
ruptibilis pmanebit in eternū
et est quasi vinūz virtūe tenuē
aliquatulum turbidum coloā
tus et vocat ibidem balsamus
crudus et alter balsamus bulli
tus vocatur ibidem balsamus
coctus et de alijs balsami nobi
lib? et virtutibus longūz esset
enarrare. Et creditur firmiter i
oriēte et in omnibus partib?
illis q? ille locus adhuc ex eo
talem habeat virtutem q? i eo
balsamū crescat. et beata vgo
maia cum suo infantulo ihesu
per septēniū in ipso loco ha
bitabat et in ipsis fontibus se
et suū infantulum ihesum fre
quēter et eorum vestimenta la
uabat. Et ad maius signum
ipsum ortum null? omnino ho
minū nisi sit cristian? colere po

test vel custodire qd̄ sepius ē
expertum si alij homines gēti
les ipsum colerent: extunc ru
bi balsami et eius virge statim
arescerent et perirēt. sed vt ad
positū redeat. **Ca. xxviii.**
O Eterum de munerib?
que ipsi tres reges do
mino obtulerunt est
sciendum prout in alijs libris
continet. Et melchior rex nu
bye et arabum obtulit domio
parū pomum aureum qd̄ vt
dictum est in oblacōe in fauil
lam et ad nichilum fuit reda
ctum. Itēz idem melchior rex
obtulit triginta denarios aue
os quos abraham egrediēs
de hur caldeorum in peregrina
cione sua secum sumpfit in he
bron que tunc arbea vocabat
portauit et cum ipsis agrum in
sepulturam suam et sare et filio
rum suorum ysaac et iacob cō
parauit. et horum denariorū
monetā legit fecisse thare pa
ter abrahā ex parte regis me
sopotamie nomine nyus. Et
deinde temporibus iacob pro
hib? dē trigita denarijs yma
helitis filijs eius a quo abra
ham agrum in sepulturaz ven
didit. hīs ioseph a suis fratri
bus fuit venditus in egiptum
et post hec idem triginta dena
rij a predictis fratribus filijs

iacob in egyptum p frumēto
ipfi ioseph fuerūt reportati et
deinde hōe triginta denarij p
obitum iacob ad regnū saba
p aromabus ad sepultura
iacob a ioseph fuerunt missi
q̄ i thesauros regios repositi. Et
post hęc temporibus salomōis
hōem triginta denarij cum q̄
pluribus alijs ornamentis in
templo domini in iherusalē a
regia saba fuerunt oblata q̄ de
inde tempibus rotham filij sa
lomonis in captione iherusa
lem q̄ templi domini depreda
cione ad manus regis arabuz
qui tunc temporib⁹ fuit in ad
iutorio egyptiorum puenerūt
q̄ cum alijs ornamentis tēpli
aureis denarijs spoliatis i the
sauros regios reponerantur q̄
post hęc nouo testamento in
clwante nato domino in beth
leem: extunc melchior rex nu
bye q̄ arabum cum q̄ plurib⁹
ornamentis aureis q̄ vasis tē
pli ac alijs varijs q̄ ditissimis
muneribus que secuz sumpse
rat hōs triginta denarios ex au
ro arabie purissimo: quia anti
quius q̄ nobilius aurum i the
sauris suis nō reperit: hōs dño
cum alijs predictis ornamen
tis offerre pposuit q̄ solūmo
do hōs obtulit q̄ alia ornamē
ta timoē pretermisit vt est su

pra dictum. **Ca. xxix.**
Quoniam autem beata vir
go maria metu hero
dis fugit in egyptuz
extunc hōs triginta denarios
cum alijs muneribus thure q̄
mirra sicut sibi fuerunt obla
ta i pāno lineo ligata in deser
to amisit. Que quidez pastor
vnus ex hominibus qui ibidē
badwini vocantur degens in
ipso deserto qui cum gregibo
suis de loco ad locuz in pascu
is vagabatur reperit q̄ vsqz
ad modicum tempus añ pas
sionē dñi apd se retinuit et ex
tunc idem pastor cecidit in in
curabilem infirmitatem. Et cū
de ihesu q̄ diuersas infirmita
tes q̄ varios languores solo
verbo curaret fama per omnes
terras volaret: extunc idem pa
stor iherusalem se transtulit q̄
per fidem suam a domino sani
tatem mox est consecutus q̄ cō
uersus. Extunc idem pastor
hōs triginta denarios aureos
cum alijs muneribus thure q̄
mirra put p̄pus domino in sua
infancia in bethleem p tres re
ges fuerunt oblata. Idem pa
stor prout in deserto reperit de
nuo in iherusalē tunc domino
obtulit cum deuocōe que dñs
agnoscēs iussit pastore vt ipa
mūera ponēt sup altaē i tēplo

Unde sacerdos domini qui tunc
 forte exijt in signu; tam bono
 rabilis oblacōis tibus super
 altare incensurum accendit. et
 quia munera etant rara et gloi
 osa hos triginta denarios cum
 mira in gazophiliacium misit
 et post hoc p modicum tempus
 tercia die ante passionem do
 mini principes sacerdotum ut
 ones iudei indifferenter parta
 pes essent in passione domini
 et eius morte hos triginta dena
 rios ex omni bursa de gazo
 philacio ex templo domini su
 pferunt et ipsos iude scariotis
 discipulo domini ut eum trade
 ret tradiderunt et partem mir
 re vino quod ori domini in cruce
 obtulerunt miscuerunt et reliqua
 partem mirre in ycodem? prin
 ceptis iudeorum cum aloē et alijs
 aromatibus addidit ad domi
 ni sepulturam. et post quod iudas
 hos triginta denarios retulit
 et ad pedes iudeorum in templo
 proiecit. extunc iudei dederunt quā
 decim denarios militibus qui
 sepulchrum domini custodie
 runt et cum reliquis quindecim
 denarijs emerunt agrum figu
 li in sepulturam pegrinorum
 Unde ait euangelista. Et cōci
 lio inuito emerunt ex hijs agri
 figuli in sepulturam pegrino
 rum. Et est sciendum quod idem

ager figuli est ppe iherusalem
 situs et est vix ad semiactum
 lapidis longus et magnus et tē
 poribus quando iherusalem fu
 it xpianorum extunc de ipso agro
 profundissima facta et effossata
 est spelunca et ab omni parte sursum
 a fundo circummurata et desuper
 testudinata et desuper in testu
 dine sunt foramina per que cor
 pora mortuorum in profundum
 mittuntur et picuntur: nec moue
 at aliquē quod idem triginta de
 narij in euangelio argentei vo
 centur. quia fuerunt ex auro ara
 bie purissimo. Sed cōmuni
 nomine argentei vocabantur
 sicut denarij aurei nunc vocan
 tur scuti mutones vel floremi
 et similitudo horum denariorum
 in nomine et moneta in illis p
 tibus a temporibus abrahe vs
 que ad destructionem iherusalem
 per tytum et vespasianum pmanit
 et in omnibus partibus orientis
 nunquam mutant monete ponde
 re vel valore. et similitudo horum
 triginta denariorum ex auro
 vel cupro in similitudine pon
 dere et quantitate et fori et similitu
 do in longitudine et latitudine tu
 nicæ domini inconfutalis multum ar
 tificialiter facta in oriente apud
 quod plurimos principes et nobiles
 adhuc hereditarie pmanerunt
 in presentem diem. Et vnus

illoz .xxx. denarioz circa tres
florenos habuit i pōdere a va
lore a in vna parte talis dena
rij in nūmismate stat caput re
gis laureatus impressum a in
alia parte sunt lit tere cald ap
ce que ab hoib? modernis nō
possunt legi vel discerni. ¶ Ce
terū de militib? qui sepulchz
xpī custodiebāt est sciendū q
ē consuetudinīs in omibus p
tibo oriētis a vltiamarinis q
omnia bona militum sūt bona
pfeodalia que aliq modo nō
diuidunt nec sperantur. sed to
taliter cedunt primogenito a
talia bona pendunt a soldano
vel alijs regibus iure pfeoda
li a aliquo patre mortuo: ex
tunc filius suus primogenit?
q̄ primum veruenerit ad an
nos discrecomis ex hīs bonis
efficit miles a ipsa bona pfeo
dalia non potest aliquo modo
dimembrare aut seruum v l a
cillam ex hīs vendere vel alie
nare. sed aliqua necessitate cō
pulsus de licēcia superioris do
mini potest aliqua bona meli
ora pro deterioribus assumen
do pecuniam dare vel permuta
re. Et sūt aliqua bona pfeoda
lia aliquādo tam bona q̄ opor
tet q̄ miles eorum domin? ha
beat sub se a suis stipēdijs du
os v l tres v l quatuor milites

vel plures. Et dum in illis par
tibus aliquis miles efficitur:
extūc cum maximo ornatu pō
pa comitatu de vespere cū suis
cōsanguineis a amicis in dex
tarijs multū ornatis incedit per
vicos a plateas vt si aliquis i
ueniat qui ipsū ex aliqua mfa
mia vel alijs causis quibuscū
qz dicat eum milicia fore idig
nū a si aliquis nō reperit qui
eius milicie contradicat: extunc
in medio sui v l domini sui pa
laciū super terram maximus
sternitur lectus optimis pan
nis aureis a alijs diuers? orna
mentis diuersimode ornat? sū
p quē ille qui miles debz effici
a fieri clara die omibus prese
tib? nud? ascendit. ad quem
sicut in partib? istis ad mulie
res in puerperū sic omnes ami
ci ad eum accedūt sibi congra
tulantes q̄ milicia dignus sit
inuentus. Et tunc a nobiliori
bus principibus a alijs nobi
libus dominis vestimentis au
reis a sericis a alijs diuers? or
namentis ornatus vestitur an
gitur a calcatur a de lecto leua
tur qd̄ fit in signum q̄ sicut
nudus solus sup̄ lectum ascē
dit a ex eo a principibus a no
bilibus ornatus leuatur q̄
sit ab omni inquinamento vi
ctorum a maculis in meliores

mores et virtutes se conuertat
et extunc idem tyro alios de fa-
milia sua meliores tot efficit si-
cut de bonis suis plexodalis?
hō tenetur. atunc cuilibz tali
militi dat tantum de stipēdijs
de suis bonis q̄ cum duobus
equis et tribus famulis se pos-
sit sustentare. et illi milites tūc
cum domino eorum in plateis
et curijs comitāt et dominis eo-
rum superioribus seruiunt in ar-
mis et eos sequuntur temporibus
oportunis. et tales fuerunt mi-
lites stipendiarij qui dominuz
crucifixerunt et eius sepulchz
custodierunt quibus iudei q̄n
decim denarios dabant. Naz-
iudem denarij a temporibz abra-
he vsqz ad passionem domini
semper inuicem in diuisim p̄mā
serunt. et p̄ q̄ plurima loca in-
uicem pertinuerunt. sed stati-
m de hīs perfectuz fuerāt qd̄
cum ipsis p̄fici debebat. extūc
ab inuicem fuerunt separati et
diuisi et postmodum vndiqz
discipuli. et q̄ plurima alia de
hīs triginta denarijs et ipso-
rum trium regū muneribz le-
guntur et scripta reperiuntur q̄
propter obliuionez scriptoz
sunt p̄termissa. sed vt ad p̄po-

Ofitū redeat. **Ca. xxx.**
Vn elapso tempore
quando beata virgo

21
maia cum infantulo suo iheru-
salem ex egipto reuocabatur prout
ait euangelista. Defuncto herode
de ecce angelus domini apparui-
t ioseph in somnis dicens. surge
accipe puerum et matrem eius
et vade in terram israel: defun-
cti sunt em̄ qui querebant ani-
mam pueri. qui cōsurgens ac-
cepit puerum et matrem eius
et venit in terram israel. audi-
ens q̄ archelaus regnaret in
iudea pro herode patre suo ti-
muit illic ire et ammonitus in
somnia secessit in partes gali-
lee et habitauit in ciuitate naza-
reth. vt impleret quod dictū
est per prophetam dicentem.
quonia nazareth vocabitur. Et q̄
et qualia et quāta in hīs et ab
illis temporibus dominus ih̄sus
in sua deitate et hūanitate ege-
rit fecerit vel passus fuerit vsqz
ad eius passionē resurrectōez
et ascensionē in euangelijs ple-
nius reperitur. **Cum** autē do-
minus post suā gloriosam ascē-
sionē specialiter ad p̄tes indo-
rum thōmā suum apostolū in
sorte predicacōis miserat. In
quibus ipsi tres reges glorio-
si qui domino in sua infancia
munera obtulerūt habitabāt
et regnabant quod licz thōas
inuitus officium predicacōis
in ipsis partibus et regnis idie

fulceat. tñ ex mag̃ p̃uēcia
ip̃si? hūm̃ lapidis āgularis q̃
fecit. vtraq; vnū estimat fore
factū. **Q**d thōas q̃ passionē do
mini ei? resurrectōem quē di
gitis palpauit vt hanc ip̃s re
gib? a genti p̃dicaret a am̃a
aret quo etiā eiusdē dñi infan
ciā de remotissimis a longinq̃
simis oriētis a mundi partib? q̃
fuit vidit a munerib? eorū ve
ris a mistis deuotissime adō
uit a honorauit a p̃put ait **G**re
gori? **V**ic nobis omb? p̃fuit
q̃ post resurrectionem domini
thomas eius vulnera digiti?
palpando explorauit a de nob
omis dubietatis vuln? ampu
tauit. sic ad instar nobis om
nibus profuit q̃ hī reges a hī
gens eiusdem domini nostri i
fantia quehuit a oculis vidit
a deuotissime munerib? adō
uit a probauit nec moueat ali
quem q̃ sanctus **B**artholome
us symon a iudas apostoli do
mini etiā in partibus illis p̃
dicabant. quia plures sunt p̃
tes indie quarum vna pars ē
longior. laetior a maior q̃ tota
pars mundi a smarina. **N**am
ista pars mundi a smarina de
scribitur in illis partibus ori
entis nō plus q̃ centum conti
nere dietas i qua vigeat a flo
reat fides xp̃iana. **¶ Ca. xxxi.**

Quēter cū thomas apo
stol? in partibus a reg
nis indorum euāgeli
um domini fideliter p̃dicasset
a vniuersas illas insulas a p̃
uincias circuisit a demōes sig
no crucis effugasset a diuersos
lāguores a infirmitates curas
set a de? ibidē p̃ eū q̃ plurima
mirabilia fecisset a q̃ plurimas
gētes ad dñm dūtisset a repei
ens in oib? p̃dolorū tēplis stel
lā cū infantulo a signo crucis
prout ip̃si tres reges in om̃ib?
eorū terris a regnis a ip̃sōz tē
plis fieri a sculpere fecerūt a p̃
ceperūt quādo de bethleem fue
rūt reuerfi. **V**n cum thomas a
pontificib? tēplorū a p̃dolorū
audisset a didicisset q̃ tal? stel
la cum talib? signis etiā lōgis
retroactis tēporibus in monte
vauis in signū nati regis iude
orum p̃put ex illa stella fuit au
ditū apparuisit a p̃pter hoc ip̃
si tres reges ip̃sū puerum na
tū ad adorādum cum muni
bus queherunt a miraculose
in tredecim dieb? in bethleem
leuisiē puenerūt. hī multū labo
riosisiē ad t̃ras a ad regna sua
redierūt a de om̃ibus que ip̃s
tribus regib? acciderāt a q̃ ip̃
si reges viderant a audierant
a egerāt iīdem pontifices tem
plorum a p̃dolorum thomam